

ČAS NA ŽENSKÁ PRÁVA, ČAS NA SPOLEČNOU FEMINISTICKOU EVROPU

Stav ženských práv ve střední a východní Evropě, na Balkáně
a v Pobaltí: v ohrožení a s nedostatkem zdrojů

Shrnutí zprávy pracovní
skupiny Evropské ženské
lobby pro střední a východní
Evropu, Balkán a Pobaltí

červen 2022

1. ÚVOD

Evropská ženská lobby (EWL) je největší zastřešující organizací ženských sdružení, organizací a spolků v Evropské unii a usiluje o prosazování ženských práv a rovnosti žen a mužů. Členstvo EWL zahrnuje 26 členských států EU, 3 kandidátské země, Island, Velkou Británii a 17 celoevropských subjektů, které zastupují více než 2 000 organizací v celé Evropě. Ve střední a východní Evropě, na Balkáně a v Pobaltí (SVEBP) se EWL etablovala na konci 90. let 20. století jako silná spojka mezi národními sítěmi ženských organizací a evropskými institucemi a platformami.

V uplynulém desetiletí nebyl pokrok v oblasti ženských práv v členských státech EU ani lineární, ani jednotný. EWL bilancuje snahy v oblasti ženských práv a genderové rovnosti v SVEBP regionu a tento okamžik vnímá jako příležitost posílit hlasy místních ženských organizací formou sdílení jejich analýz na úrovni EU. Přestože jsou zkušenosti v regionu různé, jak ty minulé, tak ty současné, existují trendy, na které je důležité upozornit podobně jako na získané poznatky a doporučení pocházející od místních ženských organizací.

EWL je vážně znepokojena stavem genderové rovnosti a ženských práv v zemích SVEBP a také tím, do jaké míry jsou mechanismy EU pro prosazování rovnosti schopny zahrnout regionální problémy a hlasy žen. Tyto výzvy zesílily po zahájení ruské invaze na Ukrajinu v únoru 2022. Stejně jako ve všech válkách a konfliktech ženy a dívky představují civilní ztráty a násilí a znásilnění jsou systematicky používány jako válečná zbraň. V době, kdy se postupně dostáváme z krize veřejného zdraví, v níž měly ženy lví podíl na tom, aby udržely společnost v chodu, tato válka opět vytváří chudobu a zvyšuje násilí, sexuální vykořisťování a prostituci, což má dopad na různé skupiny žen.

EWL se také prostřednictvím odvážného a rozsáhlého ženského hnutí v různých zemích výrazně zapojila do odporu proti vzestupu populismu. Napříč celým regionem se ženské organizace mobilizují na obranu a prosazování ženských práv. Vycházíme do ulic, abychom upozornily na popírání práv žen, na přetrvávající ekonomickou a sociální nerovnost, marginalizaci a umlčování ženských hlasů a na přetrvávající neúnosnou míru násilí páchaného na ženách. Organizujeme se jako ženy v celé své rozmanitosti napříč třídami, etnickou příslušností, migračním statutem, zdravotním stavem a věkem.

„Je to zásadní okamžik pro globální feminismus. (...) My ženy někdy hrajeme roli v kontinuitě patriarchátu, protože patriarchát není černobílý systém, v němž muži utlačují ženy. Je to mnohem složitější. Myslím, že se musíme vrátit k základům. Vzpomenout si na solidaritu. Na sesterství. A rozšířit ji.“

Elif Shafak

Spisovatelka a aktivistka za ženská práva, Turecko

2. CO JE PRACOVNÍ SKUPINA PRO STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPU, BALKÁN A POBALTÍ (SVEBP)?

Pracovní skupina SVEBP (dále jen „pracovní skupina“) byla vytvořena po valném shromáždění EWL v roce 2014 s cílem sdílet informace a identifikovat společné výzvy a strategie pro aktivity na podporu genderové rovnosti a kontextově citlivé agendy ženských práv v SVEBP regionu. Indexy rovnosti žen a mužů zveřejňované Evropským institutem pro rovnost žen a mužů (EIGE) opakovaně ukazují, že se v regionu zastavil pokrok směrem k dosažení genderové rovnosti. Pracovní skupina proto naléhavě vyzývá k okamžitým opatřením ze strany národních a evropských rozhodovacích orgánů a k novému politickému závazku v regionu.

Pracovní skupina určila osm klíčových prioritních oblastí pro ženská práva v regionu:

- 1 Posilování, podpora a zajištění zdrojů pro silné žensko-právní hnutí v regionu.**
- 2 Opětovné nastolení feminismu a rovnosti žen a mužů jako evropských hodnot.**
- 3 Zajištění ekonomické nezávislosti žen, snížení ekonomických rozdílů mezi ženami a muži a naléhavé řešení chudoby podmíněné genderem a dalšími vzájemně se ovlivňujícími formami diskriminace (intersekcionalita).**
- 4 Zvýšení účasti a zastoupení žen v politice a zvýšení počtu političek feministek u moci.**

5 Posílení mechanismů v oblasti genderové rovnosti, které jsou vybavené odpovědností a disponují dobrými zdroji a jejichž mandáty budou zohledňovat zásadu rozmanitosti a budou reagovat na potřeby všech žen a dívek.

6 Ukončení násilí na ženách a zajištění sexuálního a reprodukčního zdraví a práv pro všechny.

7 Ukončení intersekcionalní diskriminace žen z menšinových skupin, včetně romských žen a žen migrantek a uprchlic.

8 Udržení mírové Evropy prostřednictvím zapojení a zastoupení žen ve všech fázích mírových procesů.

3. ZÁZEMÍ PRO PODPORU ŽENSKÝCH PRÁV A GENDEROVÉ ROVNOSTI V REGIONU

Rovnost žen a mužů byla vnímána jako jedna z vymožeností východního bloku v době studené války. V roce 1929 byla v Sovětském svazu v ústavním pořádku uznána rovnost žen a mužů. Po druhé světové válce formalizovaly socialistické režimy ve východní Evropě rovnost žen a mužů jako ústavní právo a přiznaly ženám rovná práva na účast ve veřejné sféře a v rodinném právu. Většina zemí východního bloku legalizovala potraty dříve než západní země a zajistila bezplatný přístup ke zdravotní péči a vzdělávání. Existovala silná rétorika o rovnosti mezi pohlavími, i když většinou v oblasti

zaměstnanosti žen. Integrace žen na trhu práce byla ve skutečnosti omezena jejich značnou odpovědností za výchovu dětí a domácí práce a rozdíly v odměňování žen a mužů byly podobné jako v zemích OECD. Součástí opatření socialistických režimů na podporu rovnosti byla také politická participace žen a mnohé z nich zavedly systém kvót. Přesto bylo postavení žen v politice ve srovnání s muži spíše bezzubé. Paradoxně silná rétorika autoritářských režimů o rovnosti vedla místy k odmítání feminismu, genderové rovnosti a otázek ženských práv v období transformace, kdy byly často vykreslovány jako znaky nefunkčního politického řádu.

Devadesátá léta 20. století měla obrovský dopad na lidi žijící v posttransformačních zemích. V mnoha prvních zvolených parlamentech dramaticky poklesla účast žen v politice (v Rumunsku z 30 % na 3,3 %, v Maďarsku z 33 % na 7 %), jelikož zanikly kvóty. Ženy zaplatily za transformaci vyšší cenu. Často pociťovaly tlak, aby v ekonomikách, které nebyly schopny zajistit dostatek pracovních míst, opustily pracovní trh. Rétorika transformace často zdůrazňovala návrat žen do domácnosti jako obnovení „správných, tradičních genderových vztahů“, které byly předchozími režimy „uměle změněny“.

V několika zemích to zahrnovalo omezení přístupu k potratům a snížení počtu zařízení péče o děti. Na ženy dopadla liberalizace trhu, státní reformy a výrazné škrty v systému sociálního zabezpečení, přišly o práci i o zvláštní opatření a sociální dávky. V rámci neoliberálního paradigmatu se na mnoha místech rozpadly dříve existující podpůrné sítě založené na třídní, profesní a genderové příslušnosti a vznikl prostor pro jiné druhy spojení založené na obchodních zájmech, politické příslušnosti nebo náboženské spřízněnosti.

V 90. letech také vzniklo nebo bylo obnoveno mnoho žensko-právních organizací, které se zabývají podporou kultury, lobbováním a prosazováním reprodukčních práv žen a bojem proti násilí. Veřejné kampaně a organizování

probíhaly zejména v souvislosti se Světovou konferencí o ženách v Pekingu v roce 1995 a s rozšířením EU v 1. desetiletí 21. století. Vzhledem k omezeným finančním prostředkům a zkušenostem s organizováním se mnohé z těchto bojů staly reaktivními. V některých případech začaly tyto organizace plnit i funkce, které dříve zajišťoval stát. Dvojkolejnost poskytování služeb a advokační práce je stále jedním z rysů ženských organizací v regionu.

Nevládní organizace zabývající se ženskými právy se spoléhaly na mezinárodní financování, protože na vnitrostátní úrovni nebyly k dispozici žádné finanční prostředky nebo v omezené míře. Se vstupem do EU se změnila agenda mezinárodních dárců, takže financování z EU se stalo jedinou možností. Financování z EU bylo často nedostupné kvůli problémům se zajištěním kofinancování a požadované organizační infrastruktury. EEA granty měly pozitivní dopad na prosazování rovnosti v regionu, což vedlo k oživení činnosti nevládních organizací zabývajících se ženskými právy. EEA granty totiž nabízely dostupný systém financování, který byl pro žensko-právní nevládní organizace přívětivější než formální kanály financování z EU.

Po vstupu do EU bylo pro nevládní organizace zabývající se v regionu ženskými právy klíčové vyladit „mechanismus“ genderové rovnosti a monitorovat aktivity institucí v této oblasti. S tím, jak politika úspor zasáhla starou i novou EU, byla tato agenda oslabena v celé Unii. Národní mechanismy byly vážně postiženy škrty, stejně jako veřejné služby, na které ženy spoléhaly. Obhájcí ženských práv ztratili vliv a moc, protože ženská práva a genderová rovnost byly v důsledku vzestupu konzervativní populistické politiky a neoliberální ekonomie marginalizovány. Organizace hájící práva žen považují v této situaci za klíčové posílit ženské hnutí v regionu. Toto posílení je ještě důležitější s ohledem na ničivé dopady krize covid-19 na ženy a ve světle dramatických důsledků invaze na Ukrajinu pro ženy

z Ukrajiny a pro region. Následující priority budou tvořit základ pro společné kampaně a advokační činnost v příštích letech.

4. PRIORITY PRACOVNÍ SKUPINY A DOPORUČENÍ

1 Posilování, podpora a zajištění zdrojů pro silné žensko-právní hnutí v regionu

Ženské organizace v regionu aktivně přispívají k rozvoji svých společností a ženských práv. Přesto si ženské nevládní organizace nedokázaly získat respekt, ačkoli byly průkopníky, a dokonce vynalezly nové formy podpory v oblasti sociálních služeb. Ženské nevládní organizace nedokázaly svůj přínos zúročit a dostávaly se ve společnosti stále více na okraj. Financování nevládních organizací zabývajících se ženskými právy se rychle snižuje nebo zcela mizí. Pandemie covid-19 a její následky přinutily ženské organizace fungovat s výrazně omezenými zdroji a bojovat proti aktivním politickým hnutím vystupujícím proti právům žen a dívek. Tuto situaci je třeba změnit a pracovní skupina je odhodlána pracovat na vybudování silného ženského hnutí v regionu.

Doporučení pro rozhodovací orgány na evropské a národní úrovni:

- Přidělovat finanční prostředky nevládním organizacím zabývajícím se ženskými právy prostřednictvím programů, které zahrnují poskytování služeb a advokační práci, jakož i financování samotných malých nevládních ženských organizací.
- Podporovat strategický rozvoj žensko-právních nevládních organizací, aby byla zajištěna další existence ženského hnutí a dlouhodobá udržitelnost nevládních organizací.
- Uznávat znalosti a expertizu nevládních organizací zabývajících se ženskými právy a aktivně vyhledávat a začleňovat jejich podněty do různých oblastí politiky.

2 Opětovné nastolení feminismu a rovnosti žen a mužů jako evropských hodnot

Pracovní skupina zaznamenala, že konzervativní síly stále častěji útočí na práva žen tím způsobem, že označují „gender“ za zločinnou ideologii. Mezinárodní Hnutí pro-life shromažďuje podporu mezi veřejností a přibírá k sobě politiky při veřejném odsuzování genderové rovnosti jako „ideologie ohrožující rodinné hodnoty“. Útočníci na „genderovou ideologii“ se zaměřují zejména na přístup žen k sexuálnímu a reprodukčnímu zdraví, přístup mladých lidí k sexuální výchově a také na práva LGBTQI+ osob.

Doporučení pro rozhodovací orgány na evropské a národní úrovni:

- Podporovat rovnost a dlouhodobou tradici feminismu, která umožnila uznání žen jako plnohodnotných členek společnosti. Strategie EU pro rovnost žen a mužů by měla být plně implementována.
- Prostřednictvím každoročního monitorování implementace norem a právních předpisů EU týkajících se genderové rovnosti, ze strany Evropské komise, hnát země EU k odpovědnosti.
- Realizovat regionální nebo evropskou kampaň, která by po vzoru Měsíce dějin žen (Women's History Month) zdůrazňovala přínos aktivistek za práva žen a feministek pro evropské dějiny;
- Přijmout opatření k uznání sexismu jako přitěžující formy diskriminace.
- Přidělovat finanční prostředky nevládním organizacím působícím v oblasti ženských práv a zajistit, aby ženské hnutí zdola (grassroots) mělo přístup k financování.
- Plně ratifikovat a dodržovat Istanbulskou úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí.
- Přijmout směrnici Evropské komise o boji proti násilí na ženách a domácímu násilí.

3 Zajištění ekonomické nezávislosti žen, snížení ekonomických rozdílů mezi ženami a muži a naléhavé řešení chudoby podmíněné genderem a dalšími vzájemně se ovlivňujícími formami diskriminace (intersekcionalita)

Nedávná hospodářská krize a následné fiskální reformy v členských státech, stejně jako ničivá krize covid-19 měly silný genderový dopad. Míra zaměstnanosti žen se snížila a tempo opětovného začleňování na trh práce je velmi pomalé. Výdělků žen výrazně poklesly. Úsporné balíčky zhoršené krizí covid-19 přinesly novou legislativu zaměřenou na snížení nákladů na pracovní sílu. Škrty v systémech sociálního zabezpečení, důchodového zabezpečení a veřejných službách ovlivnily životy žen a zvýšily riziko chudoby. V regionu SVEBP žije velké množství evropských obyvatel ohrožených chudobou. V roce 2020 bylo 35,8 % lidí v Rumunsku a 33,6 % v Bulharsku ohroženo chudobou a sociálním vyloučením. Po velkých zdravotních, bezpečnostních a energetických krizích v posledních dvou letech se očekává, že se tato čísla budou jen zhoršovat. Bezpečnost žen je nadále ohrožena v důsledku rušení azylových domů, poradenských center a linek důvěry.

Doporučení pro rozhodovací orgány na evropské a národní úrovni:

- Zabezpečit genderově zaměřené cíle v oblasti snižování chudoby v kontextu následujícím po Strategii Evropa 2020.
- Posílit opatření pro řešení rozdílů v odměňování a pro zvýšení zaměstnanosti žen.
- Chránit ženy před škrty a zajistit dostupnější a cenově přijatelnější služby;
- Posílit roli žen a jejich zastoupení v kolektivním vyjednávání.
- Individualizovat práva na sociální ochranu a zdanění s cílem podpořit ekonomickou nezávislost žen.
- Poskytnout významné finanční pobídky pro ženy podnikatelky.

- Zajistit, aby zprávy o jednotlivých zemích vypracované Evropskou komisí obsahovaly informace o socioekonomickém postavení žen.
- Zajistit, aby se ženské organizace účastnily smysluplných konzultací o Národních programech reforem a dalších nástrojích pro jednotlivé země, které se předkládají Evropské komisi.

4 Zvýšení účasti a zastoupení žen v politice a zvýšení počtu političek feministek v moci

Index rovnosti žen a mužů připravovaný EIGE ukazuje, že většina zemí v regionu dosahuje v zastoupení žen v politice horších výsledků, než je průměr EU. Mezi zvolenými zástupci/kyněmi v národních parlamentech tvoří ženy mezi 13 % (Maďarsko) až 28 % (Polsko). V Maďarsku není žádná žena na ministerském postu. Jen málo zemí v regionu zavedlo povinná specifická opatření na podporu žen v politice.

Přístup žen do politiky je omezen genderovými stereotypy a sexismem v politice, stejně jako nedostatkem kapacit. Nicméně specifická opatření, jako jsou povinné kvóty, fungují. V Republice Severní Makedonie se díky kvótám zvýšilo zastoupení žen v parlamentu z méně než 10 % na 30 % během jednoho volebního období. Pracovní skupina vyzývá k vyššímu počtu žen v politice a k většímu zastoupení feministických političek, aby byla zajištěna reprezentace ženských práv v zákonech a politikách.

Doporučení pro rozhodovací orgány na evropské a národní úrovni:

- Přijmout povinná dočasná specifická opatření, jako jsou kvóty, na všech úrovních.
- Podporovat paritu a přijmout konkrétní opatření, která zajistí, že na kandidátních listinách bude stejný počet kandidátů a kandidátek, jako je například používání kandidátních listin se střídajícími se kandidáty/kami nebo využití žipového systému.

- Podporovat financování ženských témat ve volených orgánech;
- Zabezpečit odpovídajícími zdroji a finančními prostředky organizace zabývající se ženskými právy, zejména s ohledem na dopady pandemie covid-19.
- V případě potřeby změnit legislativu týkající se zakládání politických stran a jejich financování tak, aby se na nich mohly podílet ženské strany a feministické politické síly.
- Reformovat vzdělávací programy tak, aby se mezi mladými lidmi prosazovaly nestereotypní genderové role.
- Prosazovat gender mainstreaming do všech činností Evropské unie a národních vlád.
- Učinit z genderové rovnosti horizontální princip evropských a národních voleb a minimální demokratický standard.
- Sankcionovat sexismus během volebních kampaní jako přitěžující formu diskriminace na základě pohlaví.

5 Posílení mechanismů v oblasti genderové rovnosti, které jsou vybavené odpovědností a disponují dobrými zdroji a jejichž mandáty budou zohledňovat zásadu rozmanitosti a budou reagovat na potřeby všech žen a dívek.

Od přijetí Pekingské akční platformy v roce 1995 a začlenění *acquis communautaire* v SVEBP regionu jsou institucionální mechanismy týkající se práv žen hlavním požadavkem ženských nevládních organizací. Národní mechanismy jsou stále důležitější a viditelnější, ale s nástupem úsporných opatření je vážně ohroženo jejich financování. Rovnost žen a mužů, gender mainstreaming a genderové rozpočtování stále vyvolávají zmatený dojem nebo nejsou rozhodovacími orgány dosud plně pochopeny. Zapojení ženských nevládních organizací se napříč regionem liší, ale obecně je pokládáno za nedostatečné.

Doporučení pro rozhodovací orgány na evropské a národní úrovni:

- Tam, kde neexistují konkrétní instituce na podporu genderové rovnosti, urychleně obnovit národní mechanismy pro genderovou rovnost, aniž by se vytvářela konkurence s žensko-právními organizacemi.
- Poskytnout odpovídající financování a zároveň zajistit, aby toto financování nemělo dopad na zdroje pro ženské organizace; a zabezpečit odpovídající lidské zdroje, aby instituce byly funkční a efektivní.
- Podporovat spolupráci EU s různými národními mechanismy a výměnu příkladů dobré praxe.
- Podporovat spolupráci se strukturami na úrovni EU, jako je Generální ředitelství Evropské komise pro spravedlnost a komisařka EU pro rovnost.
- Zavést transparentní způsoby spolupráce mezi vnitrostátními orgány pro rovnost žen a mužů a ženskými nevládními organizacemi, přičemž je třeba vzít na vědomí, že úlohou organizací občanské společnosti zabývajících se ženskými právy je být kritickými a přicházet s požadavky.

6 Ukončení násilí na ženách a zajištění sexuálního a reprodukčního zdraví a práv pro všechny

Současný stav násilí na ženách je neslučitelný se závazky v oblasti lidských práv a s demokratickými standardy. V Evropské unii byla každá třetí žena od svých 15 let alespoň jednou obětí fyzického a/nebo sexuálního násilí a každá druhá žena zažila sexuální obtěžování. Kromě toho každý týden zemře v důsledku domácího násilí přibližně padesát žen. Přestože v celém regionu existuje určitá kriminalizace domácího násilí, mnoho zemí se zdráhá navrhnout zákony z žensko-právní perspektivy na ochranu a bezpečnost žen. Naléhavost situace násilí na ženách a dívkách není plně uznávána. Navíc sexuální a reprodukční zdraví a práva (SRZP) byly v posledních pěti letech téměř ve všech zemích vystaveny vážným útokům. Pandemie covid-19 a invaze na Ukrajinu opět ukázaly,

jak rychle může být ženám odepřeno právo na bezplatný, bezpečný, legální a destigmatizovaný přístup k reprodukčním službám.

Doporučení pro rozhodovací orgány na evropské a národní úrovni:

- Všechny členské státy musí podepsat, plně ratifikovat a implementovat Istanbulskou úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí, bez výhrad, EU by ji měla rovněž ratifikovat.
- Zajistit systematické konzultace s ženskými organizacemi a jejich udržitelné financování.
- Přijmout novou směrnici o násilí na ženách a domácím násilí a zlepšit ji tak, aby uznávala všechny formy násilí mužů na ženách, včetně sexuálního vykořisťování.
- Koncept násilí na ženách by měl být na úrovni EU rozšířen tak, aby zahrnoval sexuální vykořisťování a prostituci.
- Jmenovat koordinátora EU pro boj proti násilí na ženách a dívkách v rámci činnosti Evropské komise v oblasti rovnosti s mandátem koordinovat provádění Istanbulské úmluvy na úrovni EU.
- EU stojí v čele prosazování sexuálního a reprodukčního zdraví a práv v mezinárodním prostředí, ale musí tak činit i v národním kontextu. Ženy v EU mají právo na legální potrat a potraty patří do agendy rovnosti EU. To připomněl francouzský prezident Emmanuel Macron v lednu 2022 v rámci francouzského předsednictví v Radě EU, když požádal o ukotvení práva na potrat v Listině základních práv EU.
- Evropská komise by se měla řídit svým mandátem v oblasti boje proti diskriminaci a uznat, že zdravotní balíčky omezující přístup žen k sexuálnímu a reprodukčnímu zdraví a službám jsou diskriminační a měly by být ukončeny.
- Vládní politiky by neměly podporovat sexistické postoje, podněcovat nenávisť nebo se vyjadřovat proti Romům/kám, proti přistěhovalcům

či homofobně a neměly by podporovat genderové stereotypy.

7 Ukončení intersekcionalní diskriminace žen z menšinových skupin, včetně romských žen a žen migrantek a uprchlic

V SVEBP regionu žije největší romská populace v Evropské unii. Romské ženy jsou často vystaveny intersekcionalní diskriminaci, včetně diskriminace na základě pohlaví a etnického původu, a mají omezený přístup k zaměstnání, vzdělávání, zdravotnictví, sociálním službám a rozhodování. Romská populace čelí řadě sociálních problémů v důsledku přetrvávajícího sociálního vyloučení a vícegenerační chudoby. Zejména romské ženy jsou ve srovnání s neromskými ženami vystaveny vyššímu riziku všech forem násilí na ženách, zejména domácího násilí, obchodování s lidmi a vykořisťování, a zároveň čelí dalším překážkám v přístupu k ochraně. K migraci dochází jak z vnějšku, tak uvnitř evropských hranic – do SVEBP regionu a z něj. Zatímco ženy a dívky informovaly o tom, že se staly terčem trestných činů z nenávisť v SVEBP regionu kvůli svému migrantskému původu nebo domnělé etnické příslušnosti, migrantky z SVEBP regionu čelí diskriminaci a protiimigrantským náladám i v jiných členských státech EU. I přesto mají migrantky, romské ženy a vlastně všechny ženy bohaté znalosti, expertizu a zkušenosti, o které jsou ochotny se podělit. Vyzýváme členské státy, aby migrantky a romské ženy vnímaly jako zdroj a připomněly EU její závazky vůči nim v oblasti lidských práv.

Doporučení pro rozhodovací orgány na evropské a národní úrovni:

- Splnit sliby z Národních strategií pro začleňování Romů.
- Zajistit, aby základní práva romských žen, mužů a dětí byla respektována, a ukončit politiky, jako je nucené

vystěhování, které by je dále marginalizovaly.

- Zajistit, aby romské a kočovné ženy a dívky byly informovány o svých právech podle stávajících vnitrostátních právních předpisů o genderové rovnosti a nediskriminaci a plně je využívaly.
- Zavést rovnost v občanských právech a v přístupu ke zdravotním službám, vzdělávání, integračním programům, odborné přípravě, důstojnému zaměstnání a ubytování, které respektují lidská práva, nediskriminaci a jsou v relevantních případech slučitelné s kočovnictvím.
- Priority sociálního začleňování musí být spojeny s antidiskriminačními opatřeními a nulovou tolerancí k antiromským náladám.
- V souladu s lidskými právy zajistit přístup ke službám a pomoci pro všechny romské ženy a dívky, migrantky a uprchlice;
- Podepsat Úmluvu OSN o ochraně práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků.
- Zajistit, aby programy sociálního začleňování pro uprchlíky a migranty obsahovaly genderovou dimenzi; navrhnout dostupné sociální služby.
- Za nejvyšší prioritu považovat podporu mírové a bezpečné společnosti, a to prevencí a bojem proti všem formám mužského násilí na ženách a dívkách, včetně sexuálního vykořisťování; ochranou a podporou obětí; stíháním pachatelů; a řešením všech strukturálních problémů, které toto násilí podněcují.
- Uplatňovat gender mainstreaming ve všech migračních a azylových politikách a iniciativách, včetně fáze navrhování, stanovování cílů, provádění a monitorování, a využívat hodnocení dopadu na gender a shromažďovat genderově segregovaná data.
- Posílit spolupráci mezi institucemi EU, vládami členských států a klíčovými aktéry/kami, včetně otevřeného dialogu a konzultací s odbornými ženskými organizacemi, aby se co nejvíce zohlednily různé zkušenosti žen.

8 Udržení mírové Evropy prostřednictvím zapojení a zastoupení žen ve všech fázích mírových procesů

Čím více konflikt eskaluje, tím více se v sousedních zemích ozývá militaristická vlastenecká rétorika. Válka na Ukrajině je smutnou připomínkou této skutečnosti. Populisté ze situace těží, aby oživil patriarchální stereotypy spojující muže s bojovníky a obránci a ženy s mateřstvím. Taková politika je pro mír a stabilitu nebezpečná. Pracovní skupina vyzývá k odpovědné politice vedoucí k deeskalaci konfliktu a smysluplnému zapojení žen do všech fází mírových procesů.

Doporučení pro rozhodovací orgány na evropské a národní úrovni:

- Zajistit rovnoprávnou účast žen v zahraničněpolitických jednáních EU, diplomatických rozhovorech, v různých fázích cyklu konfliktu a v mírových a bezpečnostních procesech, jakož i začlenit ženy do vyjednávacích týmů a mírových sil v souladu s rezolucí OSN o ženách a míru a bezpečnosti (rezoluce RB OSN č. 1325).
- Gender mainstreaming by měl být systematicky začleněn do zahraniční a bezpečnostní politiky EU.
- Zahraniční politika EU musí oceňovat mír a regionální spolupráci a jednat rozhodněji s cílem ukončit konflikty.
- Udělit status uprchlíka a další formy ochrany lidem, kteří prchají před konfliktem.
- Přímá evropská pomoc do konfliktních oblastí na Blízkém východě a na Ukrajině, zejména do uprchlických táborů.
- V rámci humanitární pomoci EU a členských států dávat vysokou prioritu genderové rovnosti a sexuálnímu a reprodukčnímu zdraví a právům, zejména u zranitelných skupin, jako jsou uprchlíci a migranti, ženy a dívky, které jsou obzvláště vystaveny sexuálnímu násilí, pohlavně přenosným chorobám, sexuálnímu vykořisťování, násilně

jako válečné zbrani a nechtěnému těhotenství.

- Uznat násilí na ženách, zejména sexuální násilí, jako riziko pro ženy v konfliktních oblastech; uznat sexuální násilí v konfliktních a postkonfliktních situacích jako válečný zločin a poskytnout obětem právní ochranu.

PODĚKOVÁNÍ

Evropská ženská lobby (EWL) by ráda vyjádřila zvláštní poděkování mnoha erudovaným ženám z celé Evropy, které přispěly ke vzniku této zprávy. Děkujeme všem členkám pracovní skupiny EWL pro střední a východní Evropu, Balkán a Pobaltí (SVEBP), které se podílely na přípravě, vypracování a revizi této zprávy: Selma Acuner, Laura Albu, Daniela Antonovska, Iliana Balabanova Stoycheva, Teresa Buczkowska, Julia Gierczak, Borbala Juhasz, Edite Kalnina, Audronė Kisielienė, Inga Koralewska, Riina Kütt, Vanja Macanovic, Aleksandra Nestorov, Violeta Neubauer, Nela Pamukovic, Metka Roksandic, Jana Smiggels Kavková, Nijole Steponkute, Małgorzata Tarasiewicz, Anna Zobnina, Aslihan Tekin, Selma Acuner, Nicole Farnsworth z Kosovské ženské sítě. Poděkování patří také všem pracovnícím sekretariátu EWL, které přispěly k této zprávě. Zvláštní poděkování náleží Irině Costache, která realizovala výzkum a napsala první verzi této zprávy v roce 2015, Lauře Sullivanové za cenné redakční úpravy a Jeleně Jovanovicové z ERGO za její cenný příspěvek.

EWL PRESIDENTKA

Réka Sáfrány

EWL GENERÁLNÍ SEKRETÁŘKA

Konstantina Vardamatou

KOORDINACE PŘÍPRAVY PUBLIKACE

**Joanna Maycock, Stephanie Yates
a Mirta Baselovic**

VÝZKUM & PSANÍ ZPRÁVY

Irina Costache

JAZYKOVÉ ÚPRAVY

Laura Sullivan

GRAFICKÁ ÚPRAVA

Mirta Baselovic

© European Women's Lobby

Funded by
the European Union

Evropská ženská lobby (EWL) byla založena v roce 1990 a je největší aliancí více než 2 000 ženských nevládních organizací v EU, které se sdružují v kampani za společnou vizi feministické Evropy.

O PRACOVNÍ SKUPINĚ EWL PRO STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPU, BALKÁN A POBALTÍ (SVEBP)

Tato pracovní skupina EWL sdružuje obhájkyne práv žen z Bulharska, Chorvatska, České republiky, Estonska, Republiky Severní Makedonie, Maďarska, Lotyšska, Litvy, Polska, Rumunska, Srbska, Slovenska, Slovinska, Turecka a také zástupkyně dvou sítí: Evropské sítě žen-migrantek a Evropského centra Mezinárodní rady žen (ECICW). Společně usilují o podporu inkluzivních demokratických a mírových společností bez genderových stereotypů a diskriminace.

www.womenlobby.org

O EVROPSKÉ ŽENSKÉ LOBBY